הדגמת כתב התנועה ביום העיון, צילום: עינת בצלאל

Demonstration of Benesh Notation in the seminar, photo: Einat Betsalel

מבינה. והיעילות שלה הרבה יותר הרשימה אותי ממישהו שאומר לי 'תסתכלי ותלמדי מהווידאו'. לא ידעתי שאני אעסוק בזה, אבל זה משך אותי מאוד. בגלל זה אני כל כך אוהבת את הרגע שרקדנים בחזרה אומרים לי 'תסתכלי רגע בפרטיטורה', כי הם אוהבים את זה, אוהבים לדעת שזה מה שנכתב וזה מה שהם ירקדו, כמו לחזור למקור.

האם את חושבת שלכתב התנועה יש מקום היום?
אני חושבת שזה תלוי מאוד בסגנון היוצר. אם אני מסתכלת על הלהקות המודרניות הנמצאות סביבי היום, היה מעניין מאוד אם היו כמה כוריאוגרפים שישתמשו בכתבי תנועה.

מעניין אותך לעשות את זה?
בוודאי! למה לא? השאלה היא האם היוצר מעוניין. כשאני עבדתי עם מיכאל גטמן ושלומי ביטון הייתי רושמת כמה דברים שלהם. היה לי קשה מאוד, אבל גם מאתגר מאוד. זה היה לי אוטומט כזה. אלה שפות שאני לא מכירה, לא שפות עם קודים מוכרים.

כתב תנועה זה כמו תרגום. יש סוגי תרגומים שונים שמתמקדים בדברים שונים. התרגום מורכב מהסגנון והתנועה של היוצר, שמהול בתהליך עיבוד אנושי. לפעמים דווקא ההחלטה של הכתב עושה את זה מעניין יותר, אפילו לכוריאוגרף.

אמרת שפרלז'וקאז' לא מעדכן את היצירות אחרי שהוא יוצר אותן...
הוא משנה דברים קטנים, אבל ביחס לכל הפרטיטורה של היצירה זה מינורי.

את מתקנת את הפרטיטורות?
כן, אני מוסיפה תיקונים עם השנים, מציינת את התאריך ואת הלהקה וגם כותבת הערות שהוא נותן לרקדנים, כמקור השראה להעלאה הבאה.

את חושבת שבחזרה שעשית עם הרקדניות מ"המסלול" היה למישהי את הרגע שהיה לך כשהיית רקדנית בבת־דור?
אני בטוחה בזה. הגעתי לסטודיו עם הפרטיטורה כדי להכין את ההדגמה יחד עם הרקדניות. זו הייתה חזרה מיוחדת במינה. בזכות הסקרנות של הרקדניות הצעירות ב"מסלול", רגע לפני שהן יתחילו את דרכן המקצועית בלהקות, הצלחנו להגיע למהות - הסגנון האמיתי של פרלז'וקאז', וכל זה בזכות אותה פרטיטורה שכתבתי בסטודיו הקטן בפריז, לפני 30 שנה.

ניתן לצפות בתיעוד של ההדגמה והשיחה בקישור הבא: https://youtu.be/uVuv–NNP3Lo.

הערות

[1] אדם המתמחה בכתיבה וקריאה של כתב תנועה בשיטת בֶּנֶשׁ.
[2] דוד פרלוב (1930-2003) במאי קולנוע ישראלי, מחשובי היוצרים הדוקומנטריים בישראל, זוכה פרס ישראל לקולנוע.

רועי בדרשי מפיק ומורה למחול. בוגר מגמת המחול של תיכון עירוני א' לאומנויות תל־אביב ולמד ב"מסלול להכשרת רקדנים" - תל־אביב יפו. כיום, הוא המפיק של "המסלול" ועובד עם כוריאוגרפים עצמאיים, וביניהם נעה שדור, ארקדי זיידס ואנדריאה מרטיני, מלמד ויוצר מחול ישראלי ומודרני בלהקות המחול הייצוגיות של עיריית גבעתיים. בימים אלה לומד ל־B.e.d בסמינר הקיבוצים במסלול המקוצר, מורים בפועל.

הילה בן ארי: תנועה בין קווים שבורים – מחווה להדה אורן

הילה בן ארי, 'תנועה בין קווים שבורים - מחווה להדה אורן', 2017, פרט מתוך וידיאו, צילום: אסף סבן

Hilla Ben Ari, 'Rethinking Broken Lines - A Tribute to Heda Oren', 2017, video still detail, photo: Assaf Saban

טל יחס

התערוכה *תנועה בין קווים שבורים - מחווה להדה אורן* הוצגה במוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית בין ינואר לאפריל, 2017. מיצב הווידיאו של בן ארי לווה בתצוגה הארכיונית "הדה אורן: 'התנועה היום יומית באיזה תנאים היא ריקוד?'", שהכילה פריטים מהביוגרפיה המקצועית של הכוריאוגרפית. התצוגה כללה תצלומים, קטעי וידיאו, רישומים, קטעי יומן ועוד, המתעדים רגעי מפתח בארבעים שנות הקריירה של אורן.

מיצב הווידיאו של הילה בן ארי (נולדה 1972), *תנועה בין קווים שבורים*, שהוצג לא מכבר במוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית, מבוסס על מחקר מקיף שערכה האמנית בגוף היצירה של הכוריאוגרפית הישראלית הדה אורן (1935-2008). העבודה היא פרק נוסף בסדרת עבודות מחווה של בן ארי, בהן היא מנהלת דיאלוג עם גופי עבודה של יוצרים ישראלים ותיקים שפעלו בדיסציפלינות אמנותיות שונות. דרך דיאלוג זה היא חוקרת את מושג המחווה - על התפר בין משמעותו כ־tribute וכ־gesture - ומשרטטת גגאלוגיות אפשריות של יחסי קרבה והבדל, זיקות ומתחים מגדריים ובין־דוריים הנגלים ביחסים בין הגוף הנשי והמקום.

הדה אורן נולדה בנתניה, ומגיל צעיר ועד מותה התגוררה בקיבוץ אשדות יעקב. היא למדה מחול בבית הספר הגבוה ללימודי כוריאוגרפיה בפריז, והשתלמה, בין היתר, אצל אלווין ניקולאי ומוריי לואיס בניו־יורק. שיא פעילותה כיוצרת היה משנות ה־70 ועד אמצע שנות ה־80 בישראל. היא נמנתה עם צוות הכוריאוגרפים הראשון שיצר ללהקת המחול הקיבוצית; עבדה עם להקת בת שבע 2; ויצרה כוריאוגרפיות לרקדנית רות אשל. ב־1975 הקימה מרכז ללימוד מחול בעמק הירדן, אותו ניהלה במשך שנים רבות, ופעלה להקים להקת מחול מקצועית, עצמאית, שבסיסה בחבל ארץ זה. לאורך כל השנים יצרה גם מחולות לטקסי החגים בקיבוץ, בניסיון לשלב את השאיפות היצירתיות שלה עם המחויבות לחיי הקהילה, ומתוך רצון להפיח רוח אמנותית פרשנית במסורות היהודיות.

התנועה בין מרכז ופריפריה ניכרת לאורך כל שנות פעילותה של אורן, ומאפיינת את המאבק שלה על מקומה כיוצרת ואת שאיפתה ליצור מרחב שיתאים להתפתחותה האמנותית המקצועית לצד בחירתה לחיות בקיבוץ. תנועה זו מהדהדת גם ביצירותיה - במתח המתמיד של נוכחות הגוף, הנע בין צמצום להתרחבות ובין חיפוש של "התנועה החורגת", להגדרתה, שיש בה תלישות וחוסר שייכות, לבין ניסיון למצוא ביסוס ועגינה. ביצירותיה ניכרת שאיפה לחיפוש תנועתי פורמליסטי, שבוחן את האוטונומיות והאוניברסליות של הגוף, לבין הבנה שהוא נטוע בתוך מרחב או הקשר

תרבותי וחברתי המעצב וממשמע אותו, ומאפשר - אך גם מגביל - את תנועתו.

במיצב *תנועה בין קווים שבורים* מציעה הילה בן ארי התבוננות מחודשת בעבודותיה של אורן מבעד לפרקטיקה האמנותית שהיא מגבשת בעבודותיה מן השנים האחרונות. בן ארי, ילידת קיבוץ יגור, עוסקת בעבודותיה בנוכחות הגוף הנשי בתוך המרחב הקולקטיבי באמצעות מחקר חזותי, הבוחן שאלות של משמעת והתנגדות ביחסים בין הגוף הנשי לבין המרחב המבנה אותו ונבנה באמצעותו. בן ארי מייצרת דימויים בסוגי מדיה שונים הפועלים בין תנועה לקיפאון ומעמידים את הגוף (הנשי, לרוב) במנחים פיזיים שעל קצה גבול היכולת. תנוחות אלו תובעות מן הגוף מאמץ עילאי תמידי, גמישות, הכלה, סיבולת ואיזון, גם אם תוך הכאבה והטלת מום עצמית. בעבודות הווידיאו, השימוש בלופ לוכד את הגוף בקֶשֶׁר אינסופי של החזקת התנועה, חושף את חומרת המאמץ ובתוך כך מגלם שניאת של ציות והתרסה, וירטואוזיות ועינוי.

מיצב הווידיאו מפגיש אלמנטים שונים מהיצירה של אורן ובן ארי. הוא מורכב ממספר הקרנות הפזורות בחלל, שמוקרנות בחלקן על גבי ניירות האחוזים בקונסטרוקציות מתכת. בהקרנות מופיעים רקדנים (טליה בק, תומר גולן, מורן זילברברג), המחזיקים תנוחות שבודדו מתוך כוריאוגרפיות שונות של אורן או שנוצרו בהשראתן. גופי הרקדנים, המוקרנים כמעט בגודל טבעי, נתמכים על ידי הקונסטרוקציות ונטמעים בשבריריותו הדו־ממדית של הנייר.

כשם שאורן עבדה עם מוזיקאים בני זמנה, ובחנה מקרוב יחסי סאונד־תנועה לא רק כפסקול אלא גם כנוכחות בימתית, כך גם בן ארי שיתפה פעולה בפרויקט זה עם המלחינים יוני ניב ואלכס נס. הם יצרו קומפוזיציה שמהדהדת את התנועה הכמעט־סטאטית במרחב ופועלת על עיקרון של צליל בודד, עצירה ורעד. דמותה של הפסנתרנית שירה לגמן, המבצעת את היצירה, נשזרת ברצף ההקרנות.

מכלול התנוחות והצלילים רוקם כוריאוגרפיה מרחבית חדשה, שמתיכה יחדיו קומפוזיציה אמנותית חזותית, המיועדת למרחב המוזיאלי, עם כוריאוגרפיה תנועתית בימתית, כמו גם את תנאי הצפייה השונים בהן. תנועתו של הצופה בחלל לוכדת את שברי התנועה הדקים של הרקדנים, והופכת לרכיב נוסף במערך השלם, המשפיע עליו וממשמע אותו.

טל יחס היא אוצרת המתמקדת בתחומי האמנות החזותית והמחול. בתפקידיה האחרונים שימשה כמנהלת אמנותית שותפה של פסטיבל המחול "אינטימדאנס" (2015 ו-2016), וכאוצרת ראשית של "רשמים V - הביאנלה החמישית לרישום בישראל" (2013). פרויקטים נוספים שאצרה כוללים, בין היתר, את סדרת התערוכות "אדרנלין" במוזיאון חיפה לאמנות (2005-2009) ואוצרות משותפת של פסטיבל הווידיאו־דאנס ("Vdance 2006-2007"). בעלת תואר ראשון בחוג לקולנוע ולטלוויזיה ותואר שני בתוכנית הבינתחומית באמנות, שניהם מאוניברסיטת תל־אביב.

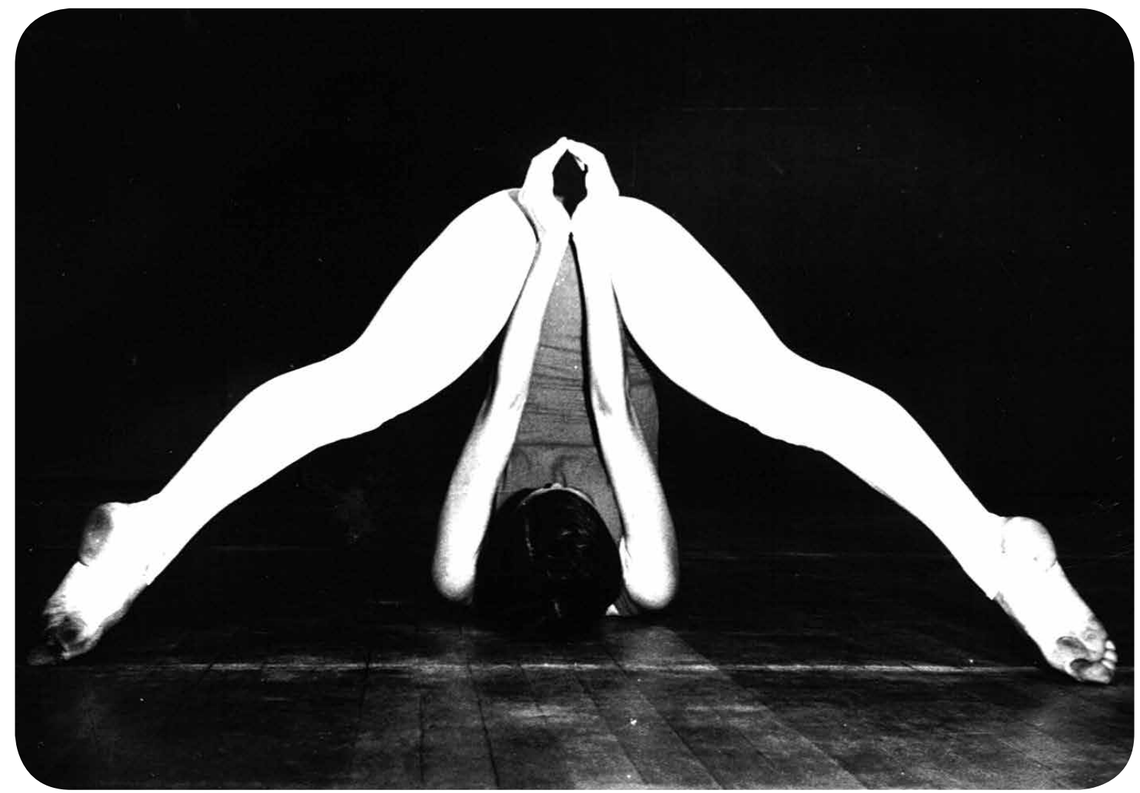

הרהור בקווים שבורים (1977) מאת הדה אורן, רקדנית: רות אשל, צילום: ראובן אשל

Meditation on a broken line (1977) by Heda Oren, photo: Reuven Eshel

סטיב כהן, *Put your heart under your feet...and walk*, צילום: פייר פלנשנו

Steve Cohen, *Put your heart under your feet...and walk*, photo: Pierre Planchenau

פסטיבל מונפלייה 2016/2017

אורה ברפמן

בהדורה השלושים ושבע של פסטיבל מונפלייה היה מעניין, כתמיד, בזכות ההזדמנות לראות נקודת מבט של אדם מעורב ובקיא, כמו ז'אן-פול מונטנארי (Jean-Paul Montanari), מנהלו האומנותי במשך שנים רבות. שילוב בין האג'נדה האישית שלו, שמשלבת בין הפוליטיקה ופרקטיקות חברתיות של המחול, שהוא מעוניין להדגיש ולקדם, לבין האמצעים העומדים לרשותו, והגיבוי הפוליטי שהוא מקבל, מאפשרים לו ליצור פסטיבל שייחד אותו במידה מסוימת מפסטיבלים נוספים במדינה, ובמיוחד בסביבתו בדרום צרפת, ויש רבים כאלה חוץ מהפסטיבלים במרסיי, בקאן, באוזס או באביניון, אם למנות בודדים. אין זה אומר שהפסטיבל במונפלייה הוא הגדול או החשוב או המקורי ביותר שיש דווקא, אלא מספק בעקביות מפת רוחב בעלת הקשרים תרבותיים רחבים במיוחד, עם דגש על זרמים מתהווים, כשיש כאלה.

יש תקופות בהן נראה בפסטיבל הפתעות שדורשות בדיקה מחודשת של הגדרות גבול, ויש כאלה להקות קטנות מחול או פרפורמנס המובילות מסלול אישי וייחודי, ומותירות בדרכן חוויה שמשאירה סימן לאורך זמן. אני לא בטוחה שתיאור אידיאלי כזה התקיים השנה, במשך שבעה ימים בהם צפיתי בכל המופעים. אולי משום שהכוריאוגרפית, שזכתה כאן לכבוד מלכים (וזוכה בעולם, כולל בפסטיבל ישראל), הייתה לוסינדה צ'יילדס (Lucinda Childs), שראינו את עבודתה *Dance* בפסטיבל ישראל האחרון בביצוע להקתה, וזו עבודה שאינה משקפת את ההווה.

במונפלייה, צ'יילדס העלתה את היצירה בביצועם של רקדני בלט האופרה של ליון. הביצוע היה נפלא. לאחר המופע, צ'יילדס אמרה לי, "היית צריכה לראות את הלהקה שלי בירושלים. בכלל, הביקור כולו הותיר בי רושם עמוק, יופייה של העיר, הביקור בכותל...", אבל יש לומר שהעבודה 'דאנס' היא "שריד קדוש", אם לצטט את לסקארידאס, אולי אבן דרך בצומת המרכזית ביותר של ההיסטוריה במחול של המאה העשרים.

אפרופו צ'יילדס; לא רחוק ממונפלייה, במוזיאון העיר נים (Nimes), נפתחה תערוכה מעניינת, A Different way to Move - Minimalism. New-York 1960-1980, שמציעה מבט על אומנות וזואלית מינימליסטית במקביל להתרחשויות במחול העכשווי האמריקאי הפוסט מודרניסטי מעידן פוסט־ג'קסון, וליתר דיוק בתת־הזרם המינימליסטי של המחול. לנציגי כנסיית ג'דסון היה ייצוג מרכזי בו.

לצד להקתה של צ'יילדס הופיעו עוד כמה להקות גדולות, ובהן להקה של פורצת הגבולות מקנדה, מארי שווינא (Marie Chouinard), להקתו של אנז'לן פרלז'וקאז' (Anjelin Preljocaj), להקת האופרה של ליון (Opera Ballet of Lyon), ה־National Ballet Dutch. השאר היו להקות בינוניות וקטנות יותר וכן להקות פרויקטליות.

הישראלים

מטבע הדברים, מעניין אותנו לראות את עצמנו, נדגיש שהשנה הייתה חשיפה גדולה מאוד ליוצר הישראלי עמנואל גת, שכבר כעשור חי בדרום צרפת. מסיבות לא ברורות דיין, גת כמעט לא קיבל הזדמנות להופיע בארץ. אך הוא מצליח מאוד בצרפת, וזה עתה יצאה בפריז הודעה על מינויו ככוריאוגרף אורח בתיאטרון שאיו, אך אני לא מוצאת את שמו בתוכניות של פסטיבל ישראל, בסוזן דלל, או באופרה.